

КОНЦЕРТНЕ ЖИТТЯ, РЕЦЕНЗІЇ

DOI <https://doi.org/10.32782/2224-0926-2025-3-54-15>

Любов Кияновська

У РИТМАХ ПОВАЖНОГО ЮВІЛЕЮ

Цьогоріч святкує свій 65-річний ювілей легендарний камерний оркестр «Академія», одна з найяскравіших візитівок Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка, що заслужено посідає одну з найвищих позицій у культурній ієрархії не лише Львова, а й усієї України. Перш ніж розпочати цілковито заслужену лаудатію цьому неперевершеному колективові, варто замислитися: а навіщо взагалі святкують ювілеї? Який у них сенс, чому виникає потреба на них зосереджуватися, наче це не такий самий день народження, не такий самий перехід з однієї життєвої сходинки на іншу? Однак є в цих особливих датах, наче у вузликах, зав'язаних на пам'ять, якась особлива принадність і стимул. Усвідомлення круглої дати, власної чи ювілею певної інституції, події, звершення, спонукає більшість із нас замислитися над пройденим хронотопом, оцінити його плоди, порадіти досягненням, пошкодувати про втрати, а в підсумку виробити стратегію діяльності на наступний етап – до чергової віхи. У такому універсальному тлумаченні ювілеї постають своєрідними зарубками на дереві нашого життя в його особистому чи суспільному ракурсі.

У випадку ж ювілейних дат творчих колективів, наукових чи освітніх інституцій, та взагалі будь-яких значущих осередків публічного життя вони отримують ще кілька надто важливих естетичних, етичних, соціальних функцій: зберігають історичну пам'ять, транслуючи її наступним генераціям, підтримують національну ідентичність, служать позитивній суспільній комунікації, об'єднують однодумців і шанувальників та, врешті, дають можливість порадіти життю, насолодитися шляхетними розвагами на ювілейних урочистостях.

Ці вступні міркування є інтродукцією до роздумів про святкування чергової сходинки у творчій долі оркестру «Академія». Його тривала і багата історія детально висвітлена в кількох монографіях, численних наукових і популярних статтях та рецензіях, тому не будемо надто детально на ній зупинятися.

Натомість видається цікавим простежити, якими подіями оркестр ставить у 65-й рік існування чергову «зарубку» на своєму тривалому шляху. Святкування тривали цілий рік – з осені 2024 року до літа 2025 року – і вмістили багато вражаючих концертних подій, що наче в краплі води відобразили багатогранну барвисту панораму діяльності «Академії» впродовж кількох десятиліть.

Першим з основних ювілейних меседжів цього феноменального музичного колективу відзначаємо збереження пам'яті й плекання традиції. У ньому закладений глибокий філософський та етичний смисл. Адже це насамперед студентський оркестр, потужна школа камерного виконавства, яку проходять десятки юних інструменталістів впродовж навчання у Львівській національній музичній академії імені М. В. Лисенка. Тому одним із провідних завдань постає виховання в неофітів камерної музики почуття причетності до вагомих досягнень минулого, спадкоємності з тими величними постатями, які

розпочинали цю благородну справу в час тоталітарного тиску і все ж, попри несприятливі для української культури умови, змогли досягнути мистецьких вершин, бо віддавали улюбленій справі свою енергію, професіоналізм, талант. Ювілейні святкування давали для цього багато вдячних приводів, які винахідливо використали організатори, насамперед художній керівник оркестру Артур Микитка та ректор академії, що впродовж кількох десятиліть диригує більшістю концертів колективу, Ігор Пілатюк.

Важливою датою, до якого оркестр поставився з великою відповідальністю і сердечністю, стало 100-річчя його засновниці і першої керівниці, видатної скрипальки, професорки, Заслуженої діячки мистецтв України Олександри Деркач. На вшанування цієї дати 10 грудня 2024 у Малому залі музичного ЗВО відбулась урочиста академія. Окрім прекрасного камерного концерту, у якому молоді виконавці представили твори, свого часу включені до репертуару його талановитою засновницею, вечора спогадів про незабутню Лесю Деркач, відбулось урочисте погашення пам'ятної марки та конверта, випущених Козацькою поштою спільно з Укрпоштою з ініціативи обох очільників оркестру. Погашав марку весь «скрипальський бомонд» Академії.

До цієї ж знаменної дати було приурочене друге, значно розширене й доповнене, видання колективної монографії «Леся Деркач: скрипалька, камералістка, педагог у наукових дослідженнях та спогадах», ініційоване А. Микиткою, підготоване головним редактором І. Пілатюком, науковим редактором Ніною Дикою та видавцем Тарасом Тетюком.

З великим пієтетом і любов'ю вшановувалася пам'ять Мирослава Скорика, пов'язаного з оркестром кілька десятиліть, у 1991–2020, тобто до останніх років життя. Маєстро оркестр був удостоєний честі мати його своїм художнім керівником. Багато камерних творів геніального композитора були написані спеціально для цього колективу, і про це ніколи не забувають – рідко який концерт «Академії» не містить у своїй програмі музики Скорика, до того ж ювілейні програми не могли не представити панораму його різноманітних опусів. Артур Микитка згадує: «В історії Львівської музичної академії і власне нашого оркестру Мирослав Скорик відіграв найважливішу роль... У 1991 році настала ера Скорика, що обійняв посаду художнього керівника оркестру. Велась дуже активна робота. Він був щасливий, що в нього є колектив, і дуже багато писав для нього, відкрив нову сторінку в історії нашого оркестру».

Попередні абзаци могли створити враження, що керівники оркестру задивлені у своє славне минуле, тому не завжди встигають іти в ногу з часом. Але насправді відбувається навпаки: найкращу, найбагатшу традицію досвідчені музиканти – Артур Микитка й Ігор Пілатюк – розуміють у дусі знаменитого афоризму Густава Малера – не як застигле «поклоніння попелу», а як живу і творчу «передачу вогню». Самі вони пов'язані з оркестром упродовж понад пів століття, тож надто добре розуміють цінність безперервного народження нових художніх сенсів зі скарбниці попередніх років. Здатність тонко вловлювати потребу свого часу і місця, а в теперішній трагічний час війни – шукати найбільш відповідні музичні символи, щоби передати весь біль і страждання, а водночас непохитну надію і силу протистояння агресору, відобразилась у багатьох концертних програмах.

Ось як, наприклад, авторка поданої статті сприйняла один з низки ювілейних концертів – «Академія & Логвин», що відбувся 16 березня 2025 у Львівській національній філармонії імені М. Скорика. Під орудою талановитого диригента з Дніпра Дмитра Логвина камерний оркестр «Академія» і відомі солісти скрипаль Назарій Пілатюк та

піаністка Оксана Рапіта представили слухачам програму, у якій природно поєдналися шедеври класичної епохи – Adagio і фуга до мінор KV546 В. А. Моцарта та Концерт для скрипки з оркестром ля мінор BWV 1041 Й. С. Баха – з одним з контрверсійних опусів Мирослава Скорика, написаним на зламі тисячоліть, Концертом № 3 для фортепіано, струнних і великого барабана, та творами сучасних митців, «Ноктюрном» Богдани Фроляк для скрипки і струнних та «Містом Марії» для струнного оркестру Золтана Алмаші. Якщо в класичних шедеврах виконавці намагалися насамперед передати вічне світло, яке осягає навіть у найтемніші часи, які ми переживаємо й зараз (особливо яскраво це відчуття виникало у виконанні Концерту Й. С. Баха Назарієм Пилатюком, у якому соліст відчитував глибинні філософські послання. Натомість інтерпретація Третього концерту М. Скорика Оксаною Рапітою сягнула іншого рівня відчитання прихованого підтексту концерту, на поверхню раптом виступили зовсім інші акценти, особливо в третій частині: наче композитор передбачив страшну навалу, яку тепер, чверть століття потому, гостро й болісно виконала О. Рапіта і так само болісно почули биття барабану – як пересторогу й навалу – слухачі.

«Ноктюрн» Б. Фроляк, написаний у 2008 році як частина віолончельної сюїти, сприйнявся ліричною рефлексією воєнних переживань, так, немовби написаний учора, як «плач і молитва» за невинно убієнними.

Завершення ж вечора пронизливо трагічною п'єсою «Місто Марії» З. Алмаші, написаною кров'ю серця, під безпосереднім впливом жакливих подій, присвяченою знищенню квітучого міста Маріуполя, вивело публіку на третій символічний рівень: співпереживання і пам'яті про страшні жертви. Композитор, знаний зі своєї прихильності до сміливих авангардних експериментів, цим разом пішов зовсім іншим шляхом, сягаючи до стриманої пост романтичної стилістики викладу. Наскрізною лінією п'єси стала мелодія колискової як алегорія того напису на даху Маріупольського театру «Дети», який безжально розстріляли російські варвари.

Резюме після концерту напрошується природно: поки ми будемо здатні творити і співпереживати такі духовні одкровення, нікому не вдасться нас зламати. І це найважливіший меседж, який з величезною вірою і переконанням донесли до нас талановиті музиканти.

І це резюме, очевидно, можна переадресувати й до інших ювілейних концертів, насамперед до чудового концерту 25 травня 2025 року з амбітною і цілком відповідною до рівня оркестру назвою «Золота скарбниця» в межах 44-го фестивалю «Віртуози». Його насичена й різнопланова програма представила своєрідний «дайджест» репертуару колективу, художню концепцію, якої оркестр дотримувався впродовж багатьох років: перлини класики, але не всім відомі «шлягери», а менш відомі, навіть незвичні для знаного образу композитора, як-от увертюра до опери А. Вівальді «Олімпіада», концертна арія В. А. Моцарта чи сюїта з балету «Дон Жуан» К. В. Глюка, – українська музика, представлена цим разом творами М. Скорика та «Ноктюрном» Б. Фроляк – популярні опуси А. П'яццолі, В. Болкома, Р. Гальяно. Солістами в концерті теж виступили давні друзі й однодумці оркестру, виконавці, які підкорили не одну світову сцену, проте постійно виходять на сцену з молодими інструменталістами: співачка Софія Соловей, піаністка Жанна Микитка, скрипаль Назарій Пилатюк, флейтист Андрій Карп'як.

Ще одна важлива місія, яку інтенсивно продовжує оркестр у цей драматичний період національної історії: виступати послом доброї волі за кордоном. Цьогорічні гастролі запам'ятались насамперед участю у XX міжнародному музичному форумі «Бескиди без

кордонів», який проходить у Прикарпатському місті Санок (Польща). Шість концертів у чудових залах з прекрасними солістами та юними талантами під орудою Ігоря Пилатюка. У спеціальному концерті прозвучали також три світові прем'єри концертів для фортепіано, написаних спеціально для Ювілейного Форуму.

Остання інформація – підтвердження ще однієї незмінної засади діяльності оркестру: завжди брати до роботи нові твори, завдяки чому колектив так часто виступав першовиконавцем, що список прапрем'єр, здійснених «Академією», зайняв би не один десяток сторінок.

Унікальна історична подія – виступ оркестру в Люславіцах під Краковом, у центрі Кшиштофа Пендерецького на запрошення вдови композитора Ельжбети Пендерецької. Вимоглива публіка вітала львівських артистів оваціями на stojāco, захоплюючись майстерністю інтерпретації студентів, яка зробила би честь кожному професійному колективу.

І вже на завершення ювілейного року, влітку 2025 р., оркестр знову в дорозі. Цього разу турне пролягло через низку польських міст: Щецін, Гданськ, Слупськ, інші міста Помор'я... Всюди концерти отримували найвищу оцінку публіки й критики. Щецинський пресреліз за 5 липня повідомляв: «у межах Міжнародного фестивалю «Музичні приязні» взяв участь один із найкращих академічних колективів Європи – оркестр Львівської національної музичної академії, який вважають одним з провідних європейських оркестрів». Заслужити таку характеристику в зарубіжній пресі – велика честь, але у випадку оркестру «Академія» її отримано з повним правом.

На цій високій ноті можемо завершити короткий огляд подій ювілейного року, хоча дуже багато залишилося за лаштунками: і численні виступи на різноманітних львівських культурних подіях, і зустрічі з видатними особистостями, і харитативні акції, а головне – щоденна напружена робота, талант наших студентів, фанатична відданість Музиці керівників оркестру Артура Микитки та Ігоря Пилатюка, яка закономірно увінчується такими результатами. Можна лише побажати, щоб оркестр «Академія» і надалі підкорював мистецькі вершини та серця вдячної публіки.

Дата надходження статті: 31.07.2025

Дата прийняття статті: 25.08.2025

Опубліковано: 23.10.2025

